

întrebări

fundamentale

întrebări fundamentale

filosofia
îți poate
schimba
viața

Lou Marinoff

Traducere din engleză de
OANA ZAMFIRACHE

▲cum
▼pentru
▼itor

TREI

Editori: Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu
Director editorial: Magdalena Mărculescu
Design: Radu Manelici
Redactor: Victor Popescu
Director producție: Cristian Clăudiu Coban
DTP: Răzvan Nasea
Corectură: Lorina Chițan
Rodica Petcu

DESCRIEREA CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINOFF, LOU

**Întrebări fundamentale : filosofia îți poate
schimba viața** / Lou Marinoff ; trad.: Oana Zamfirache. - București :
Editura Trei, 2013

ISBN 978-973-707-741-7

I. Zamfirache, Oana (trad.)

1

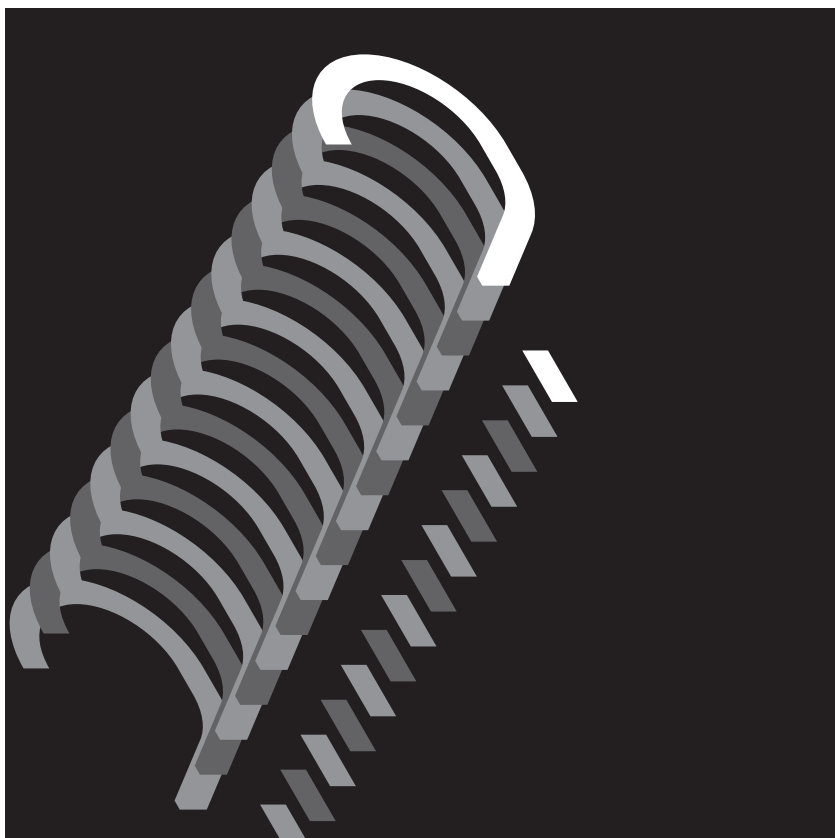
Titlul original: *The Big Questions. How Philosophy Can Change
Your Life*

Autor: Lou Marinoff, PH.D

Copyright © 2003 by Lou Marinoff

Copyright © Editura Trei, 2013
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
T/F: +4 021 300 60 90
E: comenzi@edituratrei.ro
W: edituratrei.ro

Acelora care îndrăznesc să pună întrebări
și, mai ales, acelora care îndrăznesc
să pună întrebări unui filosof

OPT MODURI ÎN CARE FILOSOFIA VĂ POATE SCHIMBA VIAȚA

VINDECAREA

Cuvântul filosofului este zadarnic dacă nu poate vindeca nicio suferință a omului. Căci așa cum medicina este inutilă dacă nu elimină suferința trupului, tot așa, filosofia este nefolositoare dacă nu elimină suferința sufletului.

— EPICUR

ÎMPLINIREA

După ce a înțeles cum poate fi afectată viața omului, un filosof care își merită numele, la fel ca doctorul care își merită numele, va încerca să o vindece. Scopul cercetării medicale este vindecarea. La fel, scopul filosofiei este împlinirea umană.

— MARTHA NUSSBAUM

PERFEȚIONAREA

În întinderea nemăsurată a timpului, poți vedea cum viața evoluează de la protozoare la om și nu poți nega că există posibilități infinite de perfecționare pe care omenirea le poate realiza.

— THOMAS MANN

ELIBERAREA

Viața este plină de potențial insondabil... în cele mai multe cazuri, așa-zisele noastre limite nu sunt nimic altceva decât decizia noastră de a ne limita.

— DAISAKU IKEDA

ILUMINAREA

Ce se află în spatele nostru și ce se află în fața noastră sunt nimicuri în comparație cu ce se află în interiorul nostru.

— RALPH WALDO EMERSON

ADAPTAREA

Filosofia se reîmprospătează când încetează să fie un instrument pentru a face față problemelor filosofilor și devine o metodă, cultivată de filosofi, pentru a face față problemelor oamenilor.

— JOHN DEWEY

PURIFICAREA

Toate lucrurile provin din minte. Totul se naște din minte și este format de minte. Dacă cineva grăiește și făptuiește cu pricepere, fericirea îl urmează la fel de sigur ca și umbra sa.

— GAUTAMA BUDDHA

FIINȚAREA

Să nu vă temeți de viață. Când credeți că viața chiar merită trăită, credința voastră vă va ajuta să realizați acest lucru.

— WILLIAM JAMES

MULȚUMIRI

Mulți prieteni, colegi și asociați, precum și câțiva membri ai familiei mele m-au ajutat în conceperea și nașterea acestei cărți. Nu este posibil să îi mulțumesc fiecăruia în parte, dar vreau să-i menționez pe câțiva dintre ei.

Mulțumesc mamei mele, Rosaline Tafler, stoicul familiei noastre, pentru toate sfaturile și încurajările pe care mi le-a oferit; și celor trei tineri Marinoff — Sarah, James și Julian — pentru că sunt ei înșiși.

Mulțumesc câtorva prieteni care m-au suportat mai mult de treizeci de ani, printre care Bernard de los Cobos, Moshe Denburg, Michael Godfrey, Keith MacLellan și Mark Seal, pentru toate sfaturile și încurajările pe care mi le-au oferit.

Mulțumesc lui Tim Duggan, Kristin Ventry și altora de la Editura HarperCollins, pentru că au făcut

disponibilă în toată lumea cartea *Înghite Platon, nu Prozac!*^{*} și au deschis calea pentru această carte.

Mulțumesc multor prieteni și asociați de la American Philosophical Practitioners Association, Richard Dance, Wilfried ver Eecke, Vaughana Feary, Pierre Grimes, Michael Grosso, George Hole, Chris Johns, J. Michael Russell, Paul Sharkey și Michelle Walsh printre mulți alții, pentru sfaturile, loialitatea și prietenia lor. Mulțumesc în mod special colegilor și prietenilor mei europeni, printre care Ida Jongsmā, Anders Lindseth, Anti Matilla și Henrik Nyback, pentru colaborare.

Mulțumesc multor alți prieteni ai filosofiei practice, printre care Julian Baggini, Paul Bennett, Paul del Duca, Jan și Robert Dilenschneider, Jennifer Farrell, David Feldman, Christina Garidis, Thor Henrikson, Merle Hoffman, Sebastian Jansen, Robert Kennedy, Tova Krentzman, Katie Layman, Andrew Light, Liv Marinoff, Tan Chin Nam, Len Oakes, Ron Perowne, Christian Perring, Tanis Salant, Allen Sessoms, Liz Sheean, Jeremy Stangroom, Jennifer Stark, Rose și Arthur Sturke și Masao Yokota, care mi-au oferit tot felul de sfaturi și de încurajări.

Îi mulțumesc lui Jeet Khemka pentru intuițiile ei, lui Daisaku Ikeda pentru apreciere și lui Paulo Coelho și Elie Wiesel pentru inspirație.

Mulțumesc apărătorilor fermi ai drepturilor civile în mediul academic american, printre care Steven Hudspeth, David Koepsell, Alan Kors și David Seidemann, care le-au amintit celor care au uitat că și filosofia se bucură de protecția constituțională.

* Volum tradus în 2010 la Editura Trei de Florin Lobonț. (N.r.)

Mulțumesc responsabililor cu bursele de cercetare din cadrul City College of New York pentru că mi-au acordat un an sabatic.

Mulțumesc lui Kathleen și Andrew Lawrence pentru că m-au lăsat să le folosesc locuința din Walton Lake, unde a fost scrisă o mare parte din această carte. Încântătoarea lor casă este încă bântuită de spiritul celui care a construit-o: marele George M. Cohan. Îi transmit gândurile bune către Broadway.

Mulțumesc acelor practicieni ale căror cazuri le-am citat: Vaughana Feary, Anders Holt, Alex Howard, Ida Jongma, Kenneth Kipnis, Christopher McCullough, Martha Nussbaum și Emmy van Deurzen. Mulțumesc și tuturor acelor practicieni care mi-au transmis cazuri pe care nu le-am putut include din cauza constrângerilor obișnuite.

Mulțumesc numeroșilor clienți ai filosofiei practice — indivizi, grupuri și organizații — de la care am învățat mai mult decât își pot ei imagina despre aplicațiile filosofiei chiar atunci când îi ajutam pe ei să o aplice. Numele, ocupația și alte detalii ale clienților citați în cazurile din această carte au fost modificate pentru a le păstra anonimatul, dar problemele lor sunt reale, la fel și beneficiile de pe urma filosofiei.

Și nu în ultimul rând, mulțumesc celor care au colaborat îndeaproape cu mine pentru această carte: lui Joelle Delbourgo, care m-a ajutat să dau o formă viziunii mele (ca și în cazul cărții *Înghite Platon, nu Prozac!*); lui Colleen Kapklein, care (ca și în cazul cărții mai sus amintite) m-a ajutat să fac mesajul acestei cărți mai accesibil; lui

Jenny Meyer, pentru ajutorul acordat, lui Santiago del Rey de la Editura Ediciones B pentru sprijinul său și lui Colin Dickerman, Karen Rinaldi, Alan Wherry și întregii echipe de la Editura Bloomsbury pentru editarea și publicarea acestei cărți.

Îmi asum responsabilitatea exclusivă pentru ideile și opiniile exprimate în această carte. Prietenii, colegii și asociații mei nu-mi împărtășesc neapărat concepțiile și nici nu li se opun neapărat. Recunoașterea umanității din celălalt înseamnă să-i respecti libertatea de gândire.

Lou Marinoff, Monroe,
New York, decembrie 2002

PARTEA

1

1. BORLĂ SAU DISCONFORT?

Este specific naturii omului să fie mai mult sau mai puțin curios în ce privește cauzele evenimentelor pe care le vede; dar toți oamenii sunt îndeajuns de curioși încât să dorească să afle cauzele propriei sorți, fie ea bună sau rea.

— THOMAS HOBBS

Important este să nu te oprești din a pune întrebări.

— ALBERT EINSTEIN

Ce întrebări importante ai pus sau vei pune astăzi? În fiecare etapă a vieții, punem întrebări importante în ce ne privește pe noi și pe ceilalți, în ce privește propriile probleme sau ale altora, în ce privește lumea și universul, sensul și scopul existenței noastre. Ne interesăm de trecut, prezent și viitor. Investigăm orice subiect posibil.

Oamenii vor și simt nevoia să dea un sens lucrurilor care se întâmplă sau care nu se întâmplă, pe termen scurt și în perspectivă. Abilitatea noastră de a iscodi este principalul nostru instrument. Oamenii își pun și mai multe întrebări în perioadele dificile; cu cât este mai complicată o situație, cu atât mai grave vor fi și întrebările. Dar ironia este că răspunsurile pe care vrem să le aflăm cel mai repede sunt uneori cel mai dificil de găsit.

Acesta este punctul în care filosofia poate să ajute. Și prin filosofie nu mă refer la studiul ideilor abstracte doar de dragul ideilor. O astfel de atitudine este potrivită pentru specialiștii din mediul academic care se bucură și excelează în a dezbate teorii de dragul teoriilor. Dar filosofia poate fi, de asemenea, de folos oamenilor obișnuiți, prin aplicarea unor idei utile problemelor lor concrete din viața de zi cu zi. Atunci când a auzit pentru prima oară de consilierea filosofică, un filosof american care lucra în Asia a spus: „Pare să fie vorba de aducerea bunului simț la un nivel superior“. Și chiar așa este. Se presupune că deja aveți un bun simț elementar, de aceea citiți această carte. Acum sunteți gata pentru o abordare ceva mai avansată.

Filosofii sunt niște căutători neobosiți. Punem la îndoială orice. Nu luăm nimic de-a gata. Întotdeauna le spun studenților mei de la filosofie că nu există întrebări prostești, dar, bineînțeles, dacă întrebi în jurul tău, cu siguranță vei primi niște răspunsuri prostești. Cu toate acestea, există o artă a întrebării potrivite, iar a primi răspunsurile corecte depinde de felul cum punem întrebările adecvate. Dacă trebuie să abordați sau să rezolvați Întrebările fundamentale

din viața dumneavoastră, această carte vă poate ajuta să vă inspirați din ideile unor demersuri filosofice de prim rang, din Antichitate până în prezent. Vă va arăta cum filosofia poate să vă schimbe viața, diminuându-vă disconfortul existențial. Nu doar teoretic, ci și practic. Fiecare capitol cuprinde cazuri care ilustrează cum anume consilierii filosofici și-au ajutat clienții să abordeze Întrebările lor Fundamentale. Și fiecare capitol are la sfârșit niște exerciții filosofice pe care le puteți face ca să vă ajutați singuri.

Am ales acele Întrebări fundamentale inspirate de problemele esențiale cu care am văzut că se confruntă oamenii și care le dau bătăi de cap în fiecare zi și în legătură cu care îi consiliesc pe clienții mei. Acest capitol constituie o introducere în consilierea filosofică. În partea a doua, fiecare Întrebare fundamentală este discutată într-un capitol separat: Cum știți că e corect ceea ce faceți? Sunteți ghidat de rațiune sau de pasiune? Jignirea înseamnă vătămare? Este suferința necesară? Ce este iubirea? Cooperarea este oare cu putință? Cine poate câștiga „războiul sexelor”? Cine conduce: noi sau mașinile? Sunteți o persoană interesată de spiritualitate? Cum faceți față schimbării? Partea a treia oferă sfaturi în ce privește crearea unei filosofii de viață proprii. Partea a patra conține informații suplimentare, inclusiv o listă a principalilor filosofi și un ghid al asociațiilor de practică filosofică.

Înainte ca filosofia să vă schimbe viața, trebuie să vă puneți o Întrebare fundamentală de bază: suferiți de o boală sau de un disconfort? Miza acestui capitol este să vă ajute să faceți diferența între cele două.

CE E NORMAL?

Odinioară, când religia era puternică, iar știința, slabă, oamenii luau magia drept medicină; acum, când știința este puternică, iar religia, slabă, oamenii iau medicina drept magie.

— THOMAS SZASZ

Medicina și diferite alte științe se preocupă de menținerea sănătății, de vindecarea rănilor și de eradicarea bolilor. Ce este o boală? De obicei, este ceva care afectează corpul într-un fel care împiedică buna lui funcționare. Majoritatea oamenilor obișnuiți pot face o listă a bolilor de care au suferit în copilărie, cum ar fi pojarul, oreionul sau vărsatul de vânt, ca să nu mai vorbim de răceala obișnuită. Adulții pot suferi de o întreagă serie de boli și mulți dintre noi cunosc pe cineva care a luptat împotriva cancerului, unei boli de inimă sau Alzheimerului, ca să dăm doar câteva exemple. Cu toții vom muri de ceva, și de cele mai multe ori acest „ceva“ se dovedește a fi o boală sau o complicație în urma unei boli.

Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că ceea ce se numește funcționare normală este în mare parte stabilit de normele sociale, ca și de cele biologice. De exemplu, dacă ai în mod frecvent halucinații — adică dacă vezi sau auzi lucruri pe care nimeni nu le mai vede sau aude — s-ar putea să fii numit psihotic și diagnosticat cu o boală psihică. Pe de altă parte, dacă vezi lucruri pe care nimeni altcineva nu le vede și le transformi în filme sau dacă auzi lucruri pe care nimeni altcineva nu le aude și le convertești în simfonii, atunci poate că ești regizor sau compozitor. Dacă poți

să-ți îmblânzești mintea rebelă încât să dai naștere la ceva nemaiauzit de frumos și de profund, s-ar putea să câștigi Premiul Nobel, așa cum s-a întâmplat cu John Nash. Dar poți să halucinezi și într-un alt context social: poate că ai avut o experiență psihedelică normală în anii 1960 sau poate că ești șamanul tribului tău.

O concluzie ar fi: chiar și „tulburările psihice“ oficiale pot fi considerate normale dacă circumstanțele sociale sunt adecvate. Dar această concluzie e cu două tășuri. În anumite circumstanțe sociale, multe dintre problemele care de fapt nu sunt deloc boli pot fi „diagnosticate“ ca și cum ar fi. Și asta poate să vă pună în dificultate.

De exemplu, dacă ai fi denunțat regimul din Uniunea Sovietică din interior, s-ar fi putut întâmpla să fii internat într-un ospiciu psihiatric, și nu într-o închisoare politică. De ce? Pentru că fosta Uniune Sovietică era considerată de Partid un „paradis al proletarilor“. Oricui nu-i convine traiul într-un paradis este în mod evident nebun. Pare logic, dar chiar și când masele numesc iadul sau purgatoriul drept „paradis“ în fiecare zi, asta nu face lucrurile să fie astfel. Este clar că practica medicală poate și ea să fie folosită în mod abuziv, ca un mijloc de control social și politic.

Un alt exemplu: la sfârșitul secolului al XIX-lea, toți cei care aplicau pentru posturi în administrația din statul New York (printre alte locuri din Statele Unite sau din Anglia) trebuiau să treacă printr-o examinare frenologică. Frenologia pretindea că este o știință care evalua personalitatea oamenilor în funcție de diferite proeminențe ale craniului. O proeminență în spatele urechii stângi însemna că ești un